

A detailed oil painting of Michelangelo, showing him from the chest up. He has a full, dark beard and is wearing a dark, high-collared garment. His right hand is resting on a surface, with fingers slightly curled. The background is a warm, golden-brown color.

Michelangelo

Bir Dâhinin Yaşamöyküsü

BRUNO NARDINI

3. BASKI

Çeviri: KEMAL ATAKAY

 can
biyografi

BRUNO NARDINI
MICHELANGELO
BİR DÂHİNİN YAŞAMÖYKÜSÜ

Michelangelo: Biografia di un genio, Bruno Nardini

© 2005, Giunti Editore S.p.A., Floransa-Milano

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

3. basım: Mart 2017, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Pınar Savaş

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3428-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750734281

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

BRUNO NARDINI
MICHELANGELO
BİR DÂHİNİN YAŞAMÖYKÜSÜ

BİYOĞRAFI

İtalyanca aslından çeviren
Kemal Atakay

♥can

Bruno Nardini'nin Can Yayınları'ndaki diğerk kitabı:

Leonardo da Vinci / Bir Ustanın Portresi, 2008

BRUNO NARDINI, 1921'de doğdu. 1993'te öldüğünde ardında zengin bir kültür mirası bırakmış, 1970'te kurduğu Nardini Yayınevi, özellikle sanat ve tarih-kültür araştırmaları alanındaki yayınlarıyla saygın bir yayınevi kimliği edinmişti. Yayıncı, yazar, denemeci ve şair olan Nardini, yazdığı birçok kitabın yanı sıra, birçok yapıtın editörlüğünü de üstlendi. Sanat yapıtlarının korunmasını ve onarılmasını konu alan yayınları teşvik etti, Floransa ve Roma gibi önemli kültür merkezlerindeki mimari yapılar üzerine monografilerin yazılmasını sağladı. Leonardo da Vinci'nin yazılarını *Pensieri* (Düşünceler), *Animali fantastici* (Fantastik Hayvanlar), *Favole e leggende* (Masallar ve Efsaneler), *Indovinelli e scherzi* (Bulmacalar ve Nükteler) gibi çeşitli başlıklar altında derleyip yayımladı, böylece bu yazıların geniş kitlelere ulaşmasında önemli bir rol üstlendi. *Çocuklar İçin Leonardo da Vinci* başlığını taşıyan biyografisi 15 dile çevrildi. Bruno Nardini, asıl ününü yazdığı iki olağanüstü yaşamöyküsüne borçludur: *Michelangelo: Bir Dâhinin Yaşamöyküsü* ve *Leonardo da Vinci: Bir Ustanın Portresi*. Birçok dile çevrilen bu iki yaşamöyküsü, yazarın sanatçı duyarlılığı ile titiz araştırmacılığının gerçek birer sentezi niteliğini taşır.

KEMAL ATAKAY, 1962'de Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra ABD'de Illinois Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde Ortaçağ, Rönesans, İngiliz ve İtalyan edebiyatları üzerine lisansüstü öğrenimi gördü. Başta *Adam Sanat* ve *kitap-lık* olmak üzere çeşitli dergilerde çevirileri, inceleme ve eleştiri yazıları yayımlandı. Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi. Guido Cavalcanti, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giacomo Leopardi, Cesare Pavese, Primo Levi, Italo Calvino, Umberto Eco, Octavio Paz, Giovanni Curatola gibi şair ve yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaşayanların ışığında, ölülerin okulunda.....	13
Buluşma.....	16
Muhteşem Lorenzo'nun evinde.....	21
Kardan heykel.....	29
Mum mühür.....	34
Fransa kralını uğurlarken.....	37
"Sulugözler" ile "Öfkeliler" arasında.....	42
Gece atılan imza.....	47
Tutumluluk ile sefalet.....	55
Sapan ile yay.....	60
Meydandaki dev heykel.....	65
Eli sıkı dost.....	70
Büyük meydan okuma.....	75

İKİNCİ BÖLÜM

Üstünlük saplantıları.....	81
Kıskançlık ve batıl inanç.....	84
Papalık bildirimleri.....	88
Dua kitabı ile kılıç.....	92
"Böyle gösterişsiz olacak".....	100
Bir cellat gibi yalnız.....	109

“Medici’ler! Medici’ler!”.....	111
Ağlayarak ayrıldı mezardan.....	114
“Tarikat işi bunlar”	118
Uğursuz bir kehanet	122
Dante şapellerde.....	124
Larga Caddesi’ndeki “Katırlar”	129
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Papanın arzusu.....	139
Derisi yüzülen aziz	143
İki dostluk.....	147
“Pantoloncu”	153
İmparator kanı	161
Ruhunun esenliği için	171
Dördüncü esin perisi	175
Tiberio’nun coşkusu	180
Bramante’nin mirası.....	183
Floransa özlemi.....	187
Donyağı mumu.....	189
Ticari eşya balyası	191
YAŞAMI VE YAPITLARI.....	197
YAPITLARININ BULUNDUĞU YERLER.....	207

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaşayanların işliğinde, ölümlerin okulunda

On üçüncü yüzyılın sonuna doğru Floransa tam bir şantiyeye dönmüştü. Filippo Strozzi, şehrin göbeğindeki sarayının yapımı için duvarcılar ve yapı işçilerinden oluşan bir orduyu işe almıştı; yıkılan evlerin molozundan insanlar ana-yollardan geçemiyordu, el arabalarının, katırların ve eşeklerin biri gidip biri geliyor, şehir ile şehrin dışında uzanan kırık alan arasında, bir toz bulutu içinde mekik dokuyorlardı.

Floransa'nın soylu ailelerinden Gondi'ler, saraylarını yapıyor; Santo Spirito ve Sant'Agostino bazilikalarının keşişleri, kendi kiliselerinin duvarlarını örüyorlardı; Borgo Pinti'de, Cestello'da, Sant'Ambrogio semtinde binalar yapılıyordu; Lorenzo de' Medici, San Marco bahçelerindeki köşkerlerin yapımı sona erip içleri döşendiği için, Cascine Parkı'nı düzenleme çalışmalarını başlatıyor ve Poggio a Caiano'daki sarayın temelini atıyordu; Santa Maria del Fiore Katedrali'nde çalışan işçiler, kilisenin kubbeli kulesine son biçimini veriyorlardı.

Bu dönemde henüz bostanlar ile bahçeleri de içeren üçüncü halka surların içinde, Floransa hızla değişiyordu. Zenginleri örnek alan alt kesimler de birbirlerine "sıva hastalığı"nı bulaştırıyor; Signoria yönetimi yangına körükle giderek yeni bir bina yapmakla uğraşan herkesin kırk yıl süreyle "her tür vergi yükümlülüğü"nden muaf tutulmasına izin veriyordu.

Herkese iş vardı. Vakanüvisler, “O dönemin insanları,” diye aktarıyor, “öyle bir inşaat çılgınlığına kapılmışlardı ki, artık Floransa’da boş bir duvarcı bulmak mümkün değildi.”

Yolda herkes, Michelozzo ve Giuliano da Sangallo’ya, Verrocchio ve Sandro Botticelli’ye, genç Leonardo da Vinci ve nazik Lorenzo di Credi’ye, hâlâ kendine bir iş arayan gençcik Machiavelli’ye ve Kont Pico della Mirandola’yla Larga Caddesi’ndeki saraydan çıkmakta olan bilge Poliziano’ya rastlayabilirdi.

Bu köklü yenilenme ortamında her sanat ya da uğraş için en etkili ders, bir ustayı örnek alarak öğrenilebilecek olanlardı. Her sanatçının kendi öğrencileri, her ustanın kendi çömezleri vardı. Donatello’nun işliğinden Michelozzo gibi mimarlar ve Bertoldo gibi heykelticiler çıkmıştı; Botticelli, Perugino, Lorenzo di Credi ve Leonardo gibi sanatçılar, Verrocchio’nun işliğinde yetişmişti. Giovanni Tornabuoni’nin, Santa Maria Novella Bazilikası’nın koro bölümündeki freskleri yapmakla görevlendirdiği Ghirlandaio’nun işliğinde, kardeşleri David ile Benedetto’nun yanı sıra, gelecek vaat eden bir grup genç çalışıyordu. Bu gençler arasında, Giuliano Bugiardini, Francesco Granacci, “l’Indaco”¹ lakabıyla bilinen Jacopo Torni ile çok genç Michelangelo Buonarroti de vardı.

Ama yaşayanlardan alınan ders yeterli değildi. Gençler öğrenmek, özellikle de öğrendiklerini uygulamak istiyorlardı. Freskler için toz boyaları öğütmek, seyreltmek, tasarımı eskizden sıvaya taşımak ya da bir sahnedeki ışık-gölgeye son biçimini vermek, yaşayarak edindikleri, gerekli deneyimlerdi; ama bunlar, yeni ve daha doğrudan bir araştırmayı yok etmiyor, tam tersine teşvik ediyorlardı. Dolayısıyla, gruplar halinde aralarında sözleşip kâh Santa Croce Bazilikası’ndaki Giotto yapıtlarını kâh Carmine Kilisesi’ndeki Masaccio ya da San Marco Bazilikası’ndaki Beato Angelico fresklerini görmeye gidiyorlardı. Buluştukları yerde, başlarında sürekli

1. (İt.) İndigo, çivit mavisi. (Ç.N.)

iş buyuran işlik ustaları ve patronları olmadan, dâhi sanatçıların yaptıklarıyla doğrudan karşı karşıya geliyor, bunları seyrediyor, inceliyorlardı.

“Öyleyse, anlaştık. Yarın, Santa Croce’ye, Giotto’ya gidiyoruz!”

Ve üstü başı dökülen bu gençler, kararlaştırdıkları saatte Peruzzi Şapeli’nde buluşuyorlardı. Kimi yere oturuyor, kimi ayın masasına tünüyor, kimi bir sıranın üzerine dikiliyor; her biri kendi tarzınca, figürleri, hareketleri, en ince kıvrımlarıyla kumaşları, perspektif kurallarına göre çizilmiş nesne, kişi ya da manzaraları ve kalabalık grupları kopya ediyorlardı; bakıyor, yapmış olanı yeniden yapıyor ve anlıyorlardı.

Her biri kendi inceleme ve çalışma programına uygun olarak yeni buluşmanın gün ve saatini belirliyor; ta ki “usta”nın bütün resim deneyimi bu gönüllü öğrencilerin notlarına ve çizimlerine geçinceye kadar, aynı yapıtın karşısına geçiyorlardı.

“Yarın Carmine Kilisesi’nde, Masaccio’dayız!”

Santa Croce Bazilikası’nda altı ay boyunca büyük bir tutkuyla Giotto’yu inceledikten sonra, onları küçük Brancacci Şapeli’ne alt alta üst üste sığışmış, dünyanın en çarpıcı fresklerinden birinin karşısında görebiliyordunuz. Freskteki tonları, hacimleri, hareketleri inceliyor, parça parça kopyalıyor, sorular soruyor, çözümlemelerde bulunuyor, birbirleriyle izlenimlerini, görüşlerini ve hükümlerini paylaşıyorlardı.

Genç Michelangelo, tevazu göstermiyordu. En yeteneklileri oydu ve bunu biliyordu. Kendisinden daha büyük olmalarına karşın, arkadaşlarına hiç taviz vermiyordu. Çizimlerine şöyle bir göz gezdirip onları “kuş gibi avlıyor,” yani o bıçaktan da keskin tipik Floransa alaycılığıyla onlarla alay ediyordu.

İşte bütün bunlar, bir gün, Pietro Torrigiani’nin sözden eyleme geçmesine yol açtı (Vasari’ye göre, “Michelangelo’yu kıskandığı” için; başkalarına göre ise, “Michelangelo’nun tahriki” yüzünden). Torrigiani’nin yaptıklarını onun ağzından aktaran Benvenuto Cellini’ye kulak verelim:

Bu Michelangelo ile ikimiz, çocukken Carmine Kilisesi'ndeki Masaccio Şapeli'ne gider, oradaki freskleri incelerdik. Michelangelo'nun orada çizim yapan herkesi alaya almak gibi bir huyu vardı. Bir gün, başkalarının yanında canımı sıktı, her zamankinden çok öfkelenip yumruğumu sık-tım ve burnuna öyle okkalkı bir yumruk indirdim ki, elimin altında burun kemiğinin ve kırırdağının kurabiye gibi dağıldığını hissettim. Yaşadığı sürece, böyle, burnuna attığım imzayla yaşayacak.

Michelangelo'nun yaşamöyküsünü yazan öğrencisi Ascanio Condivi, sanatçının "eve ölü gibi getirildiğini" belirtiyor; bu arada, bütün arkadaşları Torrigiani'ye, Lorenzo de' Medici'nin hışmına uğramadan kaçmasını söylüyorlardı.

Buluşma

Bu noktada, doğal olarak akla şu soru geliyor: Lorenzo de' Medici'nin, yani Muhteşem Lorenzo'nun Michelangelo'nun burnuyla ne ilgisi var?

Michelangelo –ya da adının eski yazımıyla Michelagnolo– Buonarroti, 6 Mart 1475'te, Caprese'de, Val Tiberina'da doğdu:

○ 6 Mart 1474 tarihini bugün gibi hatırlıyorum, bir öğ-lum dünyaya geldi, adını Michelagnolo koydum; pazartesi günü, şafak sökmeden dört-beş saat önce doğdu, ben Caprese'nin belediye başkanıyken...

Bu anıları yazan kişi, o dönemde Chiusi'nin ve Caprese'nin belediye başkanlığını yapan Floransalı Lodovico di Leonardo Buonarroti Simoni'dir. Sanatçının doğum tarihi, Floransa takvimine göre hesaplandığı için, bir yıllık fark söz konusudur. Gerçekten de, Floransa'da, İsa'nın Vücut Bulması (25 Mart) yılın ilk günü kabul ediliyor; oysa, Roma takvimine göre, yıl hesaplanırken İsa'nın Doğumu (25 Aralık)

temel alınıyordu. Her durumda, Roma takvimini kesin olarak benimsemiş olduğumuzdan, bizim için Michelangelo 1475'te doğmuştur.

Ondan önce ağabeyi Leonardo dünyaya gelmişti; ondan sonra da, kardeşleri Buonaroto, Giovan Simone ve Sigismondo dünyaya gelecekti.

Lodovico'nun belediye başkanlığı görevinin sona ermesine bir aydan az bir süre kalmıştı; bu yüzden, nisan ayında ailesini Floransa'ya götürdü. Michelangelo, hem babası hem kocası taşçı olan Settignano'lu bir sütanneye bırakıldı.

Yaşlılığında bir gün Michelangelo, "Giorgio," demişti Vasari'ye, "mizacımda kötü ne varsa Arezzo'nuzun sert havasında doğmuş olmamdan kaynaklanıyor; keza, eserlerimi yaptığım taşçı kalemi ve çekicine olan sevgimi, sütannemin sütünden almışım."

Michelangelo'nun annesi Francesca (Ser Miniato del Sera'nın kızı) çok genç ölmüştü, belki de ikinci çocuğu henüz altı yaşındayken. Lodovico, hiç olmazsa çocuklarına üvey bir anne verebilmek için, Lucrezia degli Ubaldini'yle ikinci evliliğini yaptı.

Michelangelo'nun ilk öğretmeni, Francesco da Urbino adındaki bir hümanistti; Floransa'da Latince dersleri veren bu kişinin Michelangelo'ya çok büyük yararı olmadı. Sanatçı, okuma yazmayı öğrendi; ama Latincenin temel kurallarını öğrenmediği kesin. Daha sonraları, Michelangelo şunu itiraf edecektir: "Beni çizim yapmaya ve ressamlardan bir şeyler öğrenmeye çeken Tanrı'nın gücüne karşı koymam olanaksızdı."

Bu yüzden, ilk arkadaşı bir ressamdı. Domenico del Ghirlandaio'nun öğrencisi Francesco Granacci. Michelangelo, onunla 1486-1487 yılları arasında tanışmış olmalı, kendisi yaklaşık on iki, 1469'da doğmuş olan Granacci ise yaklaşık on sekiz yaşındayken:

"Resim yapmak mı istiyorsun? Bana bırak, ben hallederim. Babanla konuşur, seni Domenico Usta'nın işliğine vermesini söylerim. Bu arada, sen bu çizimleri al, artık senin bunlar. Tek tek kopyala."

BRUNO NARDINI

Michelangelo

Bruno Nardini, pek çok dile çevrilen **Michelangelo: Bir Dâhinin Yaşamöyküsü** ve **Leonardo da Vinci: Bir Ustanın Portresi** adlı iki olağanüstü yaşamöyküsü çalışmasıyla bugün bu alanın en ünlü yazarları arasında. **Michelangelo** kitabı, Nardini'nin sanat duyarlığı ile kılı kırk yaran araştırmacılığının başarılı bir bileşimi.

Ressam, heykeltıraş, mimar ve şair Michelangelo, Avrupa sanatını yönlendiren bu dâhi sanatçı, Rönesans İtalya'sında nasıl bir ortama doğmuş, nasıl bir kültür ikliminde yetişmişti? Döneminin eğilimi uyarınca birkaç sanat dalında birden ürün vermesine, en ünlü yapıtlarından birinin Sistina Şapeli tavan resimleri olmasına karşın, neden kendini her zaman bir heykeltıraş olarak nitelemişti?

Michelangelo: Bir Dâhinin Yaşamöyküsü, daha hayattayken çağının en büyük sanatçısı olarak benimsenen bu Rönesans ustasının yapıtları, özel yaşamı ve döneminin siyasal güçleri arasındaki bağları sınımsız örerken, benzersiz bir portre sunuyor okurlara.

Kapak resmi: Jacopino del Conte

 can

☞ canyayinlari.com   twitter.com/canyayinlari   facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3428-1

9 789750 734281